

УДК 314.151 (497.15) "1971/1976"

Оригиналан научни рад

Original scientific work

Драгица Р. Гатарих
Србољуб Ђ. Стаменковић

РАДМАНИЋИ – РАСЕЉЕНО СЕОСКО НАСЕЉЕ КОД БАЊА ЛУКЕ

Извод: Село Радманићи, које је било лоцирано 25 km југозападно од Бања Луке, у близини регионалног пута Бања Лука–Чађавица–Мркоњић Град, припада групи плански расељених насеља. Расељено је од 1971. до 1976. године, када се становништво углавном иселило у Војводину, у сремска насеља. На месту где се некада налазило село и атар, временом, изграђени су објекти и површине (данас заузимају површину од 65 km², укључујући ту и делове територија суседних, исто тако, плански расељених насеља – Шљивно и делови Добрње и Вилуса) специјалне намене. Овим радом сагледане се основне одлике насеља и становништва пре расељавања.

Кључне речи: насеље, сеоско насеље, атар, физиономија, становништво, миграције, расељавање

Abstract: Radmanići village, which was located 25 km southwest of Banja Luka, next to the main road Banja Luka–Čađavica–Mrkonjić Grad, belongs to the group of settlements that have been expatriated (depopulated) according to the plan. It was expatriated (depopulated) from 1971 to 1976, when population mostly emigrated to Vojvodina, to the settlements in Srem. At the place where village was situated, building and areas (now covering 65 km², including parts of the territories of neighbouring, also depopulated settlements – Šljivno and some areas in Dobrnja and Vilus) of special assignments have been built during time. This article embraces main characteristics of the settlement and the population before the expatriation (depopulation).

Key words: settlement, village settlement, area, appearance, population, migration, expatriation (depopulation)

Увод

У богатој и светлој прошлости српских земаља, више пута кроз историју, па и у савременом периоду, забележени су многобројни примери расељавања насеља, па и већих територија компактно насељеним српским становништвом. Та расељавања могу се сврстати у три групе: принудна или насилна, које народ популарно назива "бежаније", спонтана или стихијска, каквих има и у савременом периоду, углавном из економских разлога (масовна пресељења из сеоских у градска насеља наше земље после Другог светског рата) и услед наглашене развијености процеса старења

становништва, и планска расељавања насеља и становништва због различитих привредних и друштвених потреба (изградње вештачких језера, ширења угљенокопа, изградње објеката и површина специјалне намене итд.).

Село Радманићи код Бања Луке, као и нека друга насеља у његовој околини, чије расељавање је започело 1957. (Шљивно и делови Добрње и Вилуса), спада у плански расељена насеља од 1971. до 1976. године.

Положај и опште географске одлике

Радманићи су били лоцирани између ниских планина: Самарина (850 m), Стрмеца (688 m), Дукиног брда (704 m) и Стражбенице (716 m), 7 km источно и североисточно од регионалног пута Бања Лука–Чађавица–Мркоњић Град, 25 km југозападно од Бања Луке. Насеље се просторно развијало у висинском појасу од 560 m до 640 m надморске висине, а сеоска територија (атар) од 517 m до 850 m. Локални положај села био је одређен координатама: 44°40' северне географске ширине и 16°56' источне географске дужине.

Укупна површина атара Радманића износила је 1.331 ha. Земљиште је било у приватној својини. Данас се сврстава у неплодно земљиште.

У атару има више површинских и подземних крашких облика рељефа: јама Голубача, на локалитету Радосавац, безимена пећина (у народу Шпиља), на месту Млиништа и др. Атар обилује већим бројем извора, од којих су најпознатији: Врело Гомионице – Гомјенице, капацитета 20–30 l/sek., Бијело врело – капацитета 30 l/sek.,¹ Црно врело, Секулића врела, Пошјак, Којића врело, Џамбића врело, Радмањско врело, Жица, Требовско врело, Прљиковац, Пишталине, Трутино врело, Бања и др. Извори су углавном били у близини појединих родовских кућа, осим кућа Петковића, и били су коришћени за водоснабдевање месног становништва. Воду са извора мештани су користили и за напајање стоке, у чијој близини су биле направљене локве – ”појила”. По предању, блато са извора Бања је лековито. Мештани су га користили за лечење реуматских обољења. На врелу Гомионице, до 70-их година XX века, налазиле су се три воденице (у народу ”млинови”) – Маричића, Којића и Радмањски млин.

Шуме су се налазиле на више локалитета у атару: Стрмецу, Влашчићу, Самаринама, Ровиштима и др.

Ливаде су биле размештене на више места: Ледињуку, Мразову, Радосавцу, Малој Рудачи, Бањи, Голубовцу итд.; оранице у Меком пољу, Штакама и др., а пашњаци на локалитетима Крст, Дукино брдо, Цигељ, Стрмец, Кочин до, Збориште, Рудача и др.

---

¹ Просторни план општине Бања Лука 1986–2005, Урбанистички завод, Бања Лука, 1990, стр. 81.

На локалитетима Кљуновац и Кочин до, по предању, мештани су ископавали ситни камен и шљунак који је, углавном, служио за локалне потребе, а на месту Рудача, проналазили су шљаку и троску. У народу постоји предање да се на месту Рудача у прошлости експлоатисала ”некаква руда” и да је по томе овај локалитет добио име.

Морфо-физиономија насеља

Радманићи су припадали разбијеном типу сеоских насеља, са поделом на групе родовских кућа. По предању, у време турске владавине формирају се породичне задруге, које су се одржале све до Другог светског рата, и касније. Крајем XIX и почетком XX века највећи број фамилија у Радманићима живео је у породичним задругама, које су мештани називали ”заједницама”. Оне су чиниле посебне физиономске целине – засеоке.

Најбројнија ”заједница”, са 42 члана, била је од фамилије Петковић, чији старешина је био извесни Стојко, познат као кнез села Радманића, затим ”заједнице” Илије Маричића (32 члана) и Ђурђа Жабића (више од 30 чланова). Временом, од девет заселака, где је сваки представљао групу сродничких кућа: Антићи, Маричићи, Петковићи, Раковићи, Секулићи, Станивуковићи, Требовци, Жабићи и Чардак,² насеобинском трансформацијом (премештањем и груписањем сеоских кућа и окућница), формирана су три засеока – Горњи Радманићи, Петковићи и Вукићи,³ да би касније, у време пре планског расељавања становништва, Радманићи просторно повезивали и обједињавали две главне физиономске целине, са 18 група родовских кућа: *Горње Радманиће* (Станивуковићи, Пејаковићи, Џамбићи, Кекићи, Гргићи, Маричићи, Малбашићи и Раце) и *Доње Радманиће* (Петковићи, Требовци, Кочићи, Секулићи, Антићи, Вукићи, Раковићи, Чалакићи, Жабићи и Марјановићи).

Постанак и развој насеља

На основу археолошких налаза у насељу и његовој околини, малобројних писаних историјских извора, као и предања, може се претпоставити да су Радманићи имали вишевековни континуитет насељености.

Локалитет Громиле, који је лоциран западно од Табора, указује на античку насељеност овог подручја. По предању, на овом месту су постојале античке грађевине, јер су мештани села на овом месту ископавали ”не-

---

² Главни резултати пописа житељства у Босни и Херцеговини, од 22. априла 1895, Земаљска влада за Босну и Херцеговину, Сарајево, 1896.

³ Становништво и домаћинства, Попис становништва 1953, књ. XIII, Савезни завод за статистику, Београд, 1959.

какву” циглу и зидове. У близини овог места пронађено је мноштво металне згуре, па се зато веровало да се у близини Громиле прерађивала руда. Југоисточно од Громиле, код родовских кућа Маричића, налази се и антички локалитет Градина, где је, по предању, пронађено много камења и античке цигле. Поједини мештани Радманића тврдили су да су се ”дуго” на том месту видели и преградни зидови. На узвишењу Табор, северно од насеља, по предању, налазиле су се алке за везивање бродова, као и црква.⁴

Материјални остаци из римског доба утврђени су на Градини, код родовских кућа Станивуковића. На овом месту је пронађено мноштво камења и песка, као и остаци римског стакла, један бронзани новац цара Галијена, један железни стрелични врх и комад сировог жељеза.⁵ Уз то, источно од Радманића, кроз атар суседног села Шљивна, у римско доба пролазио је пут *Salona–Servitium* (Сплит–Босанска Градишка).⁶

У средњовековној Босни, Радманићи су територијално улазили у састав Доњих Краја, који се први пут наводе 1244. године у повељи угарског краља Беле IV. У склопу Доњих Краја, као мања територијална јединица налазила се жупа Земуник, која се наводи и под именима: Земљаник и Земаљник. Жупа Земуник се први пут помиње 1287. године у Пријездиној повељи којом босански бан Пријезда дарује Жупу као мираз својој кћерци Катарини и њеном мужу Радославу Бановићу.⁷ У писаним документима на територији жупе Земљаник не помиње се село Радманићи, али многобројни археолошки локалитети са некрополама стећака, упућују на закључак је простор села био густо насељен у старијој прошлости. На локалитету Дебело брдо пронађено је 11 стећака, без украса, који су у облику сандука.⁸ У подножју Стражбенице, са десне стране локалног пута Добрња–Маричићи–Вилуси, код родовских кућа Маричића, налази се Мраморје са 28 стећака. Стећци су у облику сандука – 26, и две плоче, различитих величина. Стећци су постављени у правцу запад–исток.⁹

---

⁴ З. Жеравица, **Археолошки споменици Голеша, Добриње и Змијања**, Наше старине, Годишњак завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Босне и Херцеговине, Сарајево, 1989, стр. 34.

⁵ Ф. Фиала, **Градина Радманићи**, Гласник Земаљског музеја, Сарајево, 1894, стр. 327.

⁶ Е. Пашалић, **Римска цеста од Подрашничког поља до Бањалуке**, Наше старине, Годишњак завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Босне и Херцеговине, Сарајево, 1956, стр. 242.

⁷ Ј. Мргић – Радојчић, **Доњи Краји – Крајина средњовековне Босне**, Филозофски факултет у Београду, Филозофски факултет у Бањалуци и Историјски институт у Бањалуци, Београд, 2002, стр. 40.

⁸ Ш. Бешлагих, **Стећци**, Каталожко-топографски преглед, Сарајево, 1971, стр. 98.

⁹ Археолошки лексикон Босне и Херцеговине, Археолошка налазишта регија 1–13, том II, Земаљски музеј Босне и Херцеговине, Сарајево, 1988, стр. 131.

Падом Босне под турску власт 1463. године, на територији Доњих Краја формирана је Јајачка бановина, са седиштем у Јајцу. После пада Јајачке бановине 1527/28. године, на територији средњовековне жупе Земуник, која је била административни део Доњих Краја, формирана је нахија Змијање која је постојала до XIX века.¹⁰ Нахија Змијање помиње се више пута: поједини истраживачи наводе да је први пут забележена 1587. године у задужбинској повељи Ферхат-пашине џамије у Бањалуци.¹¹ Турским пописом 1541. у нахији Змијање евидентирано је 29 насеља и 350 кућа, а око 1563. године 21 насеље и 313 кућа.¹² У турским катастарским пописима село Радманићи, које је територијално припадало нахији Змијање се не помиње. О постојању насеља у том периоду, по предању, сведочи локалитет Чардак – место где су мештани ”давали бегу трећину”, чије име је турског порекла. Исто тако, по предању, на месту Бабића долине, где се налазило гробље Петковића, била је мала капела која је 40-их година XX века запаљена. Старији мештани Радманића наводе да је на више места у атару било црквшта, која су у прошлости посећивана у време верских празника.

Након ослобођења од Турака и успостављањем Аустро-угарске владавине 1878. године, Радманићи су ушли у састав Бањалучког сеоског котара. Пописом становништва из 1879. године, када броје 345 становника и 38 домаћинства, наводе се под именом Радманић,¹³ а касније, од 1895. године, када су имали 425 житеља и 56 домаћинства,¹⁴ под данашњим називом. После Другог светског рата Радманићи су најпре били у саставу општине Добрња, а потом, од 1961. године, у саставу општине Бронзани Мајдан, а од њеног укидања до данас у саставу општине Бања Лука.

Демографски раст Радманића, од 1901. до 1961. године, одликује стални пораст, што је резултат пре свега позитивног природног прираштаја. Постепено смањење популације почиње између 1961. и 1971. године. Оно је последица појединачних миграција ка градовима у ужем и ширем окружењу, где се у то време појавила повећана потреба за радном снагом због интензивирања њиховог развоја, пре свега индустријског. Економске миграције 60-их година XX века су највећим делом биле усмерене ка Чалми код Сремске Митровице. Тада се у Чалму досељавају Кекићи, Пејаковићи, Џамбићи и Маричић.

---

¹⁰ М. Нишкановић, **Прилог проучавању становништва Змијања – О пореклу становништва Горњег и Доњег Раткова и Стражица**, Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, Нова серија – Етнологија, бр. 33, Сарајево, 1978, стр. 5.

¹¹ М. Карановић, **Још коју о жупи Земљаник**, Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини, Сарајево, 1937, стр. 107.

¹² М. Васић, **Етничка кретања у Босанској крајини у XVI вијеку**, Годишњак Друштва историчара Босне и Херцеговине, Сарајево, 1963, стр. 240.

¹³ **Штатистика места и пућанства Босне и Херцеговине**, Сарајево, 1880.

¹⁴ **Главни резултати пописа житељства у БиХ**, од 22. априла 1895...

Планско расељавање становништва Радманића, које је било етнички хомогено, јер су Срби у укупном становништву учествовали са 99,8% (1961) и 99,4% (1971), обављено је од 1971. до 1976. године, с тим што су евидентирани и случајеви да су неке сеоске породице (род Петковићи) 1975. године исељене принудно, када је, исто тако, у неким случајевима забележено и рушење кућа.¹⁵

Табела 1. – Кретање укупне популације и домаћинства у Радманићима од 1901. до 1971. године¹⁶

Година	Број становника	Домаћинства	
		број	просечан број чланова
1901.	388	51	7,6
1910.	502	63	8
1921.	516	72	7,2
1948.	781	91	8,6
1953.	837	111	7,5
1961.	978	135	7,2
1971.	934	143	6,5

Село Радманићи, које није било електрифицирано, пре расељавања је било ратарско-сточарско и воћарско насеље. Насеље је имало четвороразредну основну школу, која је формирана 1954. године (1974. престала са радом), пекару (отворена 1954, затворена 70-их година XX века), земљорадничку задругу, у склопу које се налазила продавница (у народу ”трговина”) мешовите робе и више сеоских гробља (у Бабиним долинама, на Прекендачи, изнад Зоринца, на врелу Гомионице итд.). Од традиционалних заната, који су временом изумрли, у селу је било ковача (Вукићи), зидара (Антићи, Требовци, Жабићи) и столара (Чалакићи).

Расељавање становништва

Радманићи, као и друга насеља у њиховој околини, као што су: Шљивно и делови Добрње и Вилуса, чије расељавање је почело раније – 1957. године, а која су као и Радманићи расељена до 1976. године, спадају

¹⁵ Н. Лемајић, *Сеобе становника Мањаче у Срем*, Историјски архив Срем, Сремска Митровица, 2004, стр. 11–13. и 86.

¹⁶ **Први Шематизам православне српске митрополије Бањалучко-бихаћке за годину 1901**, Сто година послије, Бања Лука, 2001; **Резултати пописа житељства у Босни и Херцеговини**, од 27. септембра 1910, Земалска влада за Босну и Херцеговину, Сарајево, 1912; **Речник места**, Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, Народна просвета, Београд, 1925. и подаци пописа становништва, домаћинства и станова у СФРЈ, од 1948. до 1971. године.

у плански расељена насеља. На местима где су се налазила наведена расељена села и у њиховом атарима, на територији која захвата 65 km² површине раније насеобинског, пољопривредног и неплодног земљишта изграђен је полигон специјалне намене (данас у власништву Министарства одбране Републике Српске).

Нашим теренским истраживањем констатовали смо следеће стање становништва пре расељавања. У селу су живели следећи родови: *Маричићи* (34 куће, славиле Никољдан, завет Пренос моштију св. Николе), *Петковићи* (31 кућа, славиле Ђурђиц, завет Св. Илија) досељени из Далмације, *Вукићи* (осам кућа, славиле Јовањдан), *Раковићи* (девет кућа, славиле Св. Стевана, завет Петровдан), *Секулићи* (28 кућа, славиле Јовањдан), *Антићи* (девет кућа, славиле Јовањдан, завет Св. Богородица), *Чалакићи* (пет кућа, славиле Св. Трифуна), *Жабићи* (12 кућа, славиле Ђурђиц, завет Ђурђевдан), *Марјановићи* (три куће, славиле Јовањдан) досељени из бањалучког села Мелине, *Кочићи* (три куће, славиле Св. Игњатију), *Којићи* (осам кућа), *Цамбићи* (седам кућа, славиле Ђурђиц), *Макивићи* (једна кућа, славиле Св. Луку), *Кекићи* (девет кућа, славиле Ђурђиц), *Пејаковићи* (23 кућа, славиле Ђурђиц) старином из Црне Горе, *Малбашићи* (три куће, славиле Јовањдан), досељени из суседног села Добрње, *Раца* (три куће, славиле Никољдан, завет Видовдан), *Станивуковићи* (12 кућа, славиле Ђурђевдан, завет Ђурђиц), *Гргићи* (једна кућа, славиле Св. Стефана), досељени из суседног села Павићи, и *Требовац* (седам кућа, славиле Никољдан).

Табела 2. – Преглед исељених домаћинстава по насељима у која су исељена¹⁷

Фамилија	Презиме и име носиоца домаћинства	Крсна слава	Насеље у које су исељени
Маричићи	Маричић Миливој Маричић Миле Маричић Млађен Маричић Гојко Маричић Драган Маричић Живко Маричић Перо Маричић Станислав Маричић Драгомир Маричић Драго Маричић Илија Маричић Раде Маричић Станоја Маричић Ранко Маричић Никола Маричић Ђорђо Маричић Боро Маричић Милутин	Никољдан	Бања Лука Дивош (Сремска Митровица) Руменка (Нови Сад) Нови Сад Лаћарак (Сремска Митровица) Косјерево (Лакташи) Косјерево (Лакташи) Дивош (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица) Нови Сад Бања Лука Вогањ (Рума) Лакташи Лаћарак (Сремска Митровица) Лаћарак (Сремска Митровица) Бања Лука Нови Сад Јарак (Сремска Митровица)

¹⁷ По казивању: Живка Моцоње из Бања Луке, пореклом из села Шљивна, и Ненада Пејаковића из Бања Луке, рођеног у Радманићима.

Драгица Р. Гатарих, Србољуб Ђ. Стаменковић

	<p>Маричић Милан Маричић Томислав Маричић Војислав Маричић Бошко Маричић Милош Маричић Десимир Маричић Момчило Маричић Драгутин Маричић Ђорђо Маричић Мара Маричић Обрад Маричић Бранко Маричић Милутин Маричић Милан Маричић Пане Маричић Миле</p>		<p>Лаћарак (Сремска Митровица) Лаћарак (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица) Нови Сад Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Лаћарак (Сремска Митровица) Лаћарак (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица) Клековци (Козарска Дубица) Лаћарак (Сремска Митровица) Лаћарак (Сремска Митровица)</p>
Петковићи	<p>Петковић Лазар Петковић Васкрсија Петковић Рајко Петковић Момо Петковић Војин Петковић Милован Петковић Томислав Петковић Мика Петковић Петар Петковић Милан Петковић Мирко Петковић Бошко Петковић Станоја Петковић Бране Петковић Стојко Петковић Стојић Петковић Столе Петковић Тришо Петковић Ненад Петковић Драго Петковић Љубић Петковић Стојић Петковић Раде Петковић Пане Петковић Ранко Петковић Милан Петковић Мирко Петковић Вукашин Петковић Радић Петковић Вид Петковић Ђорђо</p>	Ђурђиц	<p>Лаћарак (Сремска Митровица) Бања Лука Бања Лука Нови Сад Бања Лука Нови Сад Нови Сад Маховљани (Лакташи) Козарска Дубица Ченеј (Нови Сад) Аустралија Зеница Романовци (Градишка) Романовци (Градишка) Романовци (Градишка) Романовци (Градишка) Бања Лука Дивош (Сремска Митровица) Лаћарак (Сремска Митровица) Београд Кобатовци (Лакташи) Дивош (Сремска Митровица) Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Нови Сад Бања Лука Бања Лука</p>
Вукићи	<p>Вукић Урош Вукић Душан Вукић Љуба Вукић Никола Вукић Миле Вукић Милош Вукић Момир Вукић Милан</p>	Јовањдан	<p>Бања Лука Београд Бања Лука Маглајани (Лакташи) Дивош (Сремска Митровица) Нови Сад Нови Сад Нови Сад</p>
	<p>Раковић Станоја Раковић Богољуб</p>		<p>Бошковићи (Лакташи) Бања Лука</p>

Dragica R. Gatarić, Srboљjub Đ. Stamenković

Раковићи	Раковић Душан Раковић Владо Раковић Ратко Раковић Витомир Раковић Станислав Раковић Гојко Раковић Станко	Св. Стеван	Кочићево (Градишка) Нови Сад Нови Сад Нови Сад Рамићи (Бања Лука) Кобатовци (Лакташи) Бања Лука
Секулићи	Секулић Видосав Секулић Бранислав Секулић Душан Секулић Милан Секулић Станислав Секулић Борислав Секулић Неђо Секулић Крстан Секулић Боре Секулић Мирослав Секулић Боро Секулић Милутин Секулић Видосав Секулић Миливој Секулић Мирко Секулић Бошко Секулић Милош Секулић Живко Секулић Владо Секулић Васкрсија Секулић Перо Секулић Савка Секулић Милан Секулић Илија Секулић Неђо Секулић Гојко Секулић Станоја Секулић Вукашин	Јовањдан	Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Бања Лука Нови Сад Београд Београд Београд Лаћарак (Сремска Митровица) Бања Лука Нови Сад Нови Сад Нови Сад Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Романовци (Градишка) Чалма (Сремска Митровица) Нови Сад Чалма (Сремска Митровица) Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Београд Чалма (Сремска Митровица) Рамићи (Бања Лука) Рамићи (Бања Лука)
Антићи	Антић Рајко Антић Милош Антић Васкрсија Антић Станија Антић Мирко Антић Драго Антић Миле Антић Драгољуб Антић Станислав	Јовањдан	Бања Лука Бошковићи (Лакташи) Лаћарак (Сремска Митровица) Бошковићи (Лакташи) Кобатовци (Лакташи) Лакташи Лакташи Нови Сад Корчула
Чалакићи	Чалакић Мирко Чалакић Перо Чалакић Бране Чалакић Милан Чалакић Марко	Св. Трифун	Маглајани (Лакташи) Кола (Бања Лука) Нови Сад Нови Сад Нови Сад
Жабићи	Жабић Владо Жабић Коста Жабић Боро Жабић Мирко Жабић Рајко Жабић Марко Жабић Милош Жабић Јован	Ђурђиц	Романовци (Градишка) Лаћарак (Сремска Митровица) Лаћарак (Сремска Митровица) Лежмир (Сремска Митровица) Бања Лука Бања Лука Бања Лука Чалма (Сремска Митровица)

Драгица Р. Гатарих, Србољуб Ђ. Стаменковић

	Жабић Божо Жабић Млађо Жабић Станислав Жабић Марко		Ветерник (Нови Сад) Аустралија Слатина (Лакташи) Нови Сад
Марјановићи	Марјановић Милан Марјановић Мићо Марјановић Мире	Јовањдан	Романовци (Градишка) Романовци (Градишка) Романовци (Градишка)
Кочићи	Кочић Драган Кочић Чедо Кочић Урош	Св. Игњатија	Каћ (Нови Сад) Лаћарак (Сремска Митровица) Романовци (Градишка)
Којићи	Којић Станко Којић Чедо Којић Милош Којић Миливој Којић Аћим Којић Рајко Којић Миливој Којић Милован		Клековци (Козарска Дубица) Клековци (Козарска Дубица) Бања Лука Кнежица (Козарска Дубица) Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица)
Џамбићи	Џамбић Славко Џамбић Бране Џамбић Станија Џамбић Пане Џамбић Драго Џамбић Вукашин Џамбић Милутин	Ђурђиц	Дивош (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица) Манђелос (Сремска Митровица) Манђелос (Сремска Митровица) Манђелос (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица)
Макивићи	Макивић Милош	Св. Лука	Манђелос (Сремска Митровица)
Кекићи	Кекић Рајко Кекић Стојан Кекић Бјелан Кекић Слободан Кекић Милош Кекић Милорад Кекић Мишо Кекић Рајко Кекић Слободан	Ђурђиц	Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Бања Лука Каћ (Нови Сад) Велики Радинци (Сремска Митровица) Велики Радинци (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица)
Пејаковићи	Пејаковић Босилка Пејаковић Јован Пејаковић Вука Пејаковић Стојић Пејаковић Љуба Пејаковић Раде Пејаковић Милутин Пејаковић Стево Пејаковић Милош Пејаковић Милорад Пејаковић Рајко Пејаковић Драго Пејаковић Чедо Пејаковић Љубић Пејаковић Дарко Пејаковић Милан Пејаковић Мирко Пејаковић Милош Пејаковић Рушко Пејаковић Борић Пејаковић Чедо Пејаковић Војин	Ђурђиц	Чалма (Сремска Митровица) Бања Лука Бања Лука Бања Лука Чалма (Сремска Митровица) Смедерево Чалма (Сремска Митровица) Сисак Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Козарска Дубица Велики Радинци (Сремска Митровица) Зеница Ријека Ријека Ријека Брекиња (Козарска Дубица) Брекиња (Козарска Дубица) Брекиња (Козарска Дубица) Дивош (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица)

Dragica R. Gatarić, Srboљub Đ. Stamenković

	Пејаковић Раде		Велики Радинци (Сремска Митровица)
Малбашићи	Малбашић Станислав Малбашић Славко Малбашић Душан	Јовањдан	Велики Радинци (Сремска Митровица) Велики Радинци (Сремска Митровица) Велики Радинци (Сремска Митровица)
Раца	Раца Благоја Раца Момчило Раца Мирко	Никољдан	Дивош (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица) Дивош (Сремска Митровица)
Станивуковићи	Станивуковић Стојан Станивуковић Станислав Станивуковић Војин Станивуковић Дане Станивуковић Милан Станивуковић Никола Станивуковић Гојко Станивуковић Мирко Станивуковић Драгутин Станивуковић Ристе Станивуковић Миле Станивуковић Деспот	Ђурђиц	Велико Двориште (Козарска Дубица) Велико Двориште (Козарска Дубица) Велико Двориште (Козарска Дубица) Велико Двориште (Козарска Дубица) Велико Двориште (Козарска Дубица) Паланчиште (Приједор) Паланчиште (Приједор) Чалма (Сремска Митровица) Чалма (Сремска Митровица) Брекиња (Козарска Дубица) Брекиња (Козарска Дубица) Лаћарак (Сремска Митровица)
Гргићи	Гргић Лука	Св. Стеван	Велики Радинци (Сремска Митровица)
Требовци	Требовац Милан Требовац Драган Требовац Борић Требовац Рушко Требовац Душан Требовац Никола Требовац Рајко	Никољдан	- - - - - - -

Највећи број становника Радманића исељен је у Војводину, у сремска насеља. На основу наших истраживања, која су заснована на теренском прикупљању научне грађе о насељу и његовом становништву, утврдили смо да се већина породица (69 домаћинства) иселила у насеља општине Сремска Митровица – Чалми, Лаћарку, Дивошу, Великим Радинцима, Манђелосу и Јарку. Уосталом, у овим насељима је 2002. године, евидентирано 418 становника из села Радманићи.¹⁸ На друго место долази одсељени у Бања Луку, где се иселило 50 домаћинства, затим Нови Сад (29 домаћинства) итд. За фамилију Требовац (7 породица) нисмо могли да констатујемо место (или места) пресељења.

Сеоска молитва (слава) – ”масла”, у народу и ”житне молитве”, одржавала су се сваке године до расељавања на Спасовдан.

Закључак

Пре планског расељавања у селу Радманићи живело је 216 српских домаћинства (20 фамилија). Просторна покретљивост њихових селидбених миграција била је усмерена у више праваца, с тим што се највећи број њих преселио у Чалму, Лаћарак, Дивош, Велике Радинце, Манђелос и Ја-

¹⁸ Н. Лемајић, *наведено дело*, стр. 17.

рак код Сремске Митровице, где је 2002. године евидентирано 418 становника пореклом из Радманића.

Интересантно је поменути да су се многа, по правилу, вишечлана домаћинства у времену пре расељавања села, трансформисала у више мањих домаћинстава (по броју чланова). То је, иначе, процес који је тесно повезан са променом система вредности нашег становништва у погледу бројности чланова домаћинства (породице), условљен новонасталим друштвеним условима после Другог светског рата, али има подстицаја и у исплати висине надокнаде власницима за уступање (напуштање) куће и земљишног поседа.

Село Радманићи је пре расељавања, од 1971. до 1976. године, било етнички хомогено српско насеље. Године 1961, када је имало укупно 978 становника, учешће српског становништва износило је 99,8%, а по попису 1971. (934 житеља) 99,4%.

Dragica R. Gatarić
Srboljub Đ. Stamenković

RADMANIĆI – EXPATRIATED (DEPOPULATED) VILLAGE NEAR BANJA LUKA

Summary

Before its planned depopulation, which was performed from 1971 to 1975 because of building the polygon of special assignment (today the property of the Ministry of defence of the Republic of Srpska), 216 Serbian households (20 families) had lived in Radmanići village. According to the census in 1961, 978 inhabitants lived in the village and in 1971 – 934 inhabitants. Spatial mobility of their permanent migration had been oriented toward few directions, while most of them had moved to Čalma, Lačarak, Divoš, Velike Radnice, Mandelos and Jarak near Sremska Mitrovica, where 418 inhabitants originally from Radmanići were evidenced in 2002.

It is interesting to be mentioned that many, generally multimember households, were transformed into more smaller households before the period of expatriation (depopulation) of the village. This was the process tightly correlated to the change in the system of values in our population regarding the size of the household (family), caused by the changed social conditions after the Second World War, but also to the impetus in the amount of compensations devoted to the owners for renting (or leaving) their houses and estates.

Radmanići was ethnically homogenous Serbian settlement before the expatriation (depopulation). Serbs represented 99,8% of the population in 1961, and 99,4% in 1971.